

Секція: Юридичні науки

Машковська Людмила Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ І ПРАВОВИХ ЗАСАД УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ НЕКОМЕРЦІЙНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність розвитку сучасної господарської діяльності, у тому числі особливості господарювання у некомерційному секторі, а саме особливості господарсько-правового статусу суб'єктів некомерційної господарської діяльності та законодавчих засад їх діяльності не викликає сумнівів, оскільки від ефективності їх функціонування залежить ефективність діяльності національної економіки та виконання функцій держави й територіальних громад.

Некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального секторів економіки у галузях (видах діяльності), в яких відповідно до статті 12 Господарського кодексу України (далі – ГК України) забороняється підприємництво, на основі рішення відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися також іншими суб'єктами господарювання, яким здійснення господарської діяльності у формі підприємництва забороняється законом.

Не можуть здійснювати некомерційну господарську діяльність органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи. Заборона здійснювати некомерційну господарську діяльність органам

державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам, пов'язана із здійсненням цими органами та посадовими особами відповідних функцій, що передбачені Конституцією України, законами України та іншими нормативно-правовими актами. Саме з метою уникнення зловживань та корупції з боку цих органів та посадових осіб законодавець забороняє здійснення ними як підприємницької діяльності, що передбачено ч. 4 ст. 43 ГК України, так і некомерційної господарської діяльності. Однак, незважаючи на це, такі особи є учасниками господарських відносин і наділяються відповідною компетенцією у сфері господарювання [1; 2].

З погляду суб'єктивного складу некомерційної господарської діяльності розглядаються поняття суб'єктів некомерційної господарської діяльності у ст.ст. 52-54 ГК України, поняттю непідприємницьких товариств та установ присвячені ст. ст.83, 85, 86 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), поняття неприбуткових організацій закріплені у податковому законодавстві [2; 4].

Відповідно до положень Податкового кодексу України (далі – ПК України) неприбутковим підприємством, установою та організацією для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств є підприємство, установа та організація (далі - неприбуткова організація), що одночасно відповідає таким вимогам:

- утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;
- установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників у розумінні ЦК України), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб;

- установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду, іншим юридичним особам, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення відповідно до закону (для недержавних пенсійних фондів), або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення). Положення цього абзацу не поширюється на об'єднання та асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків;
- внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Положення абзаців третього і четвертого, щодо вимог наявності установчих документів не поширюються на бюджетні установи.

Зареєстровані установи та організації (новостворені), які подали в установленому порядку документи для внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій під час або протягом 10 днів з дня державної реєстрації та які за результатами розгляду цих документів внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для цілей оподаткування вважаються неприбутковими організаціями з дня їх державної реєстрації [5].

Виходячи з аналізу даних положень, можна зробити висновок, що суб'єктами некомерційного господарювання є ті суб'єкти, які систематично здійснюють самостійну господарську діяльність, спрямовану на досягнення економічних, соціальних й інших результатів без мети одержання прибутку. Дані суб'єкти створюються для виконання благодійних, культурних, наукових, управлінських функцій, функцій з охорони здоров'я громадян, задоволення їх духовних й інших нематеріальних потреб, захисту прав і законних інтересів тощо.

Варто звернути увагу, що розподіл суб’єктів господарювання на комерційні й некомерційні пов’язаний не з фактом одержання прибутку, а з метою його одержання, що визначається в установчих документах при створенні суб’єкта господарювання. Тому не виключена можливість отримання суб’єктами некомерційного господарювання прибутку (доходу), однак при цьому вони не можуть вільно розпоряджатися ним, розподіляти чистий прибуток між засновниками, а останній повинен спрямовуватися, як правило, на забезпечення статутних цілей діяльності організації.

За характером здійснюваної діяльності зазначені суб’єкти істотно відрізняються один від одного. Переважна більшість таких організацій виступає пасивним учасником у господарських відносинах, як правило, тільки одержуючи товари й послуги від суб’єктів підприємництва. В основному їхня діяльність опосередкована соціальними цілями, як, наприклад, задоволення потреб власних членів у сфері культури, спорту, дозвілля й таке інше, залучення уваги громадськості до різних проблемних питань функціонування суспільства й держави, що характерно для громадських організацій; надання благодійними фондами допомоги нужденним категоріям населення за рахунок внесків, безповоротної фінансової допомоги, пожертвувань; захист професійними спілками трудових і соціально-економічних прав й інтересів своїх членів.

Однак діяльність інших некомерційних суб’єктів спрямована, насамперед, на досягнення конкретного економічного ефекту у вигляді, наприклад, утримання та обслуговування нерухомого майна, що є основним видом діяльності об’єднань співвласників багатоквартирних будинків, будівництва житла — для житлово-будівельних кооперативів, кредитування й надання фінансових послуг — для кредитних спілок і т.д. [3, с. 186-188].

Проблематика особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності некомерційних суб’єктів господарювання нарастає у зв’язку із зростаючим розвитком суспільного життя, включення в економічний обіг

великого кола юридичних осіб, що вимагає нового підходу до системної побудови господарсько-правових норм, визначаючи статус таких суб’єктів.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Київ: Відомості Верховної Ради України, 1996. 141 с.
2. Господарський кодекс України : Закон України, поточна редакція від 13.02.2020, № 436-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003. № 18. № 19-20, № 21-22. 144 с.
3. Господарське право: підручник / О. П. Подцерковний,. О. О. Квасніцька, А. В. Смітюх та ін.; за ред. О. П. Подцерковного. Х.: Одіссей, 2010. Ст. 186-188.
4. Цивільний кодекс України: Закон України, поточна редакція від 13.02.2020, № 435-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003. № 40-44. 356 с.
5. Податковий кодекс України: Закон України, поточна редакція від 07.03.2020, № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України, 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. 112 с.